

dempionem per Christum. Hinc Christus *Isaia* lxi, 4: Missus sum, inquit, ut « prædicarem captivis indulgentiam, et clausis aperiionem. »

Secundo, « vincit spei proprie sunt, quos spes ipsa vincit et devincit Christo, qui totam salutis spem ponunt in Christo, ideoque sua spe ita ei colligati sunt, ut ab eo toti pendeant: quia præter illum nil sperant, nec aliam vite spem habent.

Ita Clarus, Arias et alii. Jam *vincit spei* erant Judæi fideles, expectantes redemptionem Israel per Christum, qualis fuit Anna prophetissa, et Simeon qui, proinde viso Christo, exultans in cygneam hanc vocem erupit: « Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum, » *Luc.* ii, 29. Tales quoque fuerunt Gentiles habentes fidem Dei et Messie ante Christum adventum, et post eum omnes illi qui, audita Evangelii fama, ad Christum, quasi ad unicam salutis anchoram anhelare et aspirare cœperunt. Perperam ergo Albertus, Hugo et alii per vincet spei intelligunt Judæos in Babylone captivos, qui sperabant libertatem anno septuagesimo: de illis enim censent hic agi usque ad finem capituli, iisque promitti victorias et felicitatem quam habuerunt sub Machabeis, Verum minus congrue. Nam annus hic septuagesimus jam diu erat elapsus, et Judæi a Babylone jam erant liberati. Pergit ergo Propheta agere de Christo ejusque Ecclesia: fateor tamen eum alludere ad Judæos tum præteritam, tum futuros tempore Machabeorum, tum presentes: multi enim Judæorum adhuc Babylone remanserant, quos Zacharias in Jerusalem revocat, ut dixi cap. ii.

Tropologicæ.

Tropologicæ, « vincit spei » sunt generosi confesores, qui spe gloriæ æternæ ultra se in vincula et tormenta dedunt, quales fuerunt septem fratres Machabæi, ad quos hic alludit *II Machab.* vii. Spes enim tantæ gloriæ nihil non audet, nihil non patitur, nihil non aggreditur, ut docet Apostolus toto cap. xi ad *Hebr.*

Anagogicæ.

Anagogicæ, « vincit spei » erant patres in limbo sperantes liberationem per Christum, quos ipse eduxit ad munitionem, id est in Jerusalem celestem et Ecclesiam triumphantem. De his enim paulo ante dixit: « Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vincet tuos de lacu. » Ita S. Hieronymus et Hugo. Hi enim in sinu Abraham, spe longum Christi et liberationis desiderium sustentabant. His quoque dedit duplicia, id est multiplicia, bona, ut sequitur, puta dotes omnes gloriosas, tam corporis quam animæ.

ANNUNTIANS DUPLICIA, — est enallage numeri: transit enim a plurali ad singularem; ut enim nervosior sit oratio, et vincet spei singulos compellat, *q. d.* Quisquis est vincet spei, quisquis speras salutem per Christum, ne expavescas Christi Ecclesiam et legem, quod expers sit voluptatum, ac plena laborum et persecutionum; quia hodie annuntio et promitto tibi quod dupli-

cia bona reddam tibi: duplicia hæc sunt: primo, vita et libertas, ait Theodoretus; secundo, gloria anime et corporis in celo, ait Lyranus; unde Septuaginta vertunt: *Pro uno die peregrinationis tibi duplicia reddam; tertio*, remissione peccatorum, et gratia Dei cum omnibus ejus donis et virtutibus in hac vita; *quarto*, duplicia, id est duplo majora quam speratis, ait S. Hieronymus; *quinto* et simplicissime, duplicia, id est multiplicia, quæ Latini vocant decumana. Sic sepe in Scriptura duplex sumitur pro multiplici, ut ostendi *Isaia* xl, 2. Aliter hæc accipit Mariana: *Annuntians*, inquit, hic idem est quod Propheta, puta Zacharias, qui paulo ante gratulatus est Christo, dicens: *Tu quoque*, etc.; unde hic et respondet Christus, *q. d.* Ego hodie, id est brevi, o annuntians, id est o propheta Zacharia, non solum vincet et carcere educam, sed etiam multis bonis cumulabo.

13. QUONIAM EXTENDI (hebraice, *calcevi*, id est *Ver.* 13. calcando extendi. Solent enim arcum magni pedibus calcando cornu et peripheriam, ac manibus atrahendo nervum, extendi) MIHI JUDAM QUASI ARCUUM. — Alludit ad prælia et victorias Judæ Machabæi et fratrum ejus, eaque obiter perstringit. Unde de his hæc exponunt Hebræi et S. Hieronymus. Verum proprie per ea intendit ad litteram significare mystica bella et victorias Apostolorum, *q. d.* Assumam æs Judeis Apostolos, qui erunt quasi arcus mei, quos valide distendit, ut jactant sagittas efficaces verbi Dei, quibus corda omnium Gentium feriam, eaque mihi subigam, et ad me convertam. Ita S. Cyrillus, Theodoretus, Remigius et alii. Quocirca Mariana ex hebræo sic vertit et explicat: *Extendi mihi Judam arcum*, id est, inquit, faciam ut Judas pro me extendat arcum: « Implevi Ephraim, » supple arcu, id est faciam ut Ephraim pro me pugnet.

Symbolice, Remigius et Lyranus per arcum Jude accipiunt Christum ex Juda oriundum, *q. d.* Ego Christum in cruce extendam instar arcus, eoque conficam et subjiciam omnes gentes. Unde Septuaginta vertunt: *Tendit te, Juda, mihi arcum.*

IMPLEVI EPHRAIM. — Alludit ad Ephraimitas, qui exercebant in arte jaculandi, juxta illud *Psal.* lxxvii, 9: « Filii Ephraim intendentes et mittentes arcum: conversi sunt in die belli. » Sed per eos intelligit Apostolos, quorum plerique fuerunt ex Ephraim, id est decem tribubus, puta e Zabulon et Nephthalim oriundi, *Isaia*, ix, 1. Jam phrasim hæc: « Implevi Ephraim, » varii varie explicant. *Primo*, *q. d.* Implevi Ephraim peritiam et dexteritate tendendi arcum et jaculandi. *Secundo*, *q. d.* Implevi Ephraim arcu, pharetra et sagittis. Ita Mariana. *Tertio* et genuine, implevi Ephraim, supple quasi arcum, ut paulo ante dixit de Juda. Jam arcus dicitur impleri Hebræis, cum plene et valide tenditur, cum plenis viribus nervus extrahitur, ut validum plenumque per

Implevi
arcum
est plene
extendere
76

sagittam det ictum, quo scilicet rem propositam confingat et conficiat; tunc enim jaculator omnibus suis plenisque viribus arcum quasi implet, dum eas in illo tendendo expromit et exerit. Sic *IV Reg.* ix, 24, in hebræo dicitur: *Jehu implevit manum suam in arcu*, ut vertunt Septuaginta, hoc est, manu sua implevit arcum, per hypallagen, id est traxit arcum totis viribus suis (1). Idem ergo est: « Extendi mihi Judam quasi arcum, » quod, « implevi Ephraim, » scilicet, *q. d.* Tam decem tribus, quam duas instar arcus plene traxi et extendi, ut iis validas jacerem sagittas. Audi S. Cyrillum: « Sumpta, ait, est hæc phrasia ab eo quod fit in arcu. Cum enim nervum et ferrum arcus adducimus prope pupillas, tunc dicitur jaculator implere arcum, et fit vehementis jaculatio. » Sic et Vegetius lib. I *De Re milit.* cap. xv, agens de tirorum in militia institutione: « Major, ait, adhibenda solertia, ut arcum diligenter ac sapienter teneant, ut fortiter impleant, ut sinistra fixa sit. » Et Sidonius lib. I, *epist.* 2: « Spicula capiti, implet, expellit. » Porro tam manus implevit arcu plane pleneque distendo, quam arcus manu: extensio enim arcus cœquatur extensioni manuum, et vice versa. Unde *IV Reg.* ix, Jehu dicitur implevisse manum arcu: arcus enim commensus est jaculatori. Cum ergo hic plene manus distendit, plene distendit et arcum. *Secundo*, Sanchez censet impleri arcum, quando extremis arcus capitibus, sive cornibus, adducto vehementer nervo cœuntibus, impletur circulus, qui prius videbatur inchoatus in arcu, si semicirculi formam obtinet. Sic Tharissa *Æneid.* xi arcum tendit:

Et duxit longe, donec curvata colunt
Inter se capita.

Quod sumpsit ex Homero, *Iliad.* IV, ubi arcum vehementer intensum dicit actum in circulum. Et Euripidus in *Blisso*: « Jungite, inquit, nervis arcus corneos. »

Huc accedit Delrio, *adagio* 1017, qui censet hanc phrasim, *implere arcum*, sumptam a luna que plena vocatur, quando cœuntibus cornibus in circulum reflectitur: huic enim arcus summa vi extensus est similis.

Jam quoad sensum, Chaldaus, Theodoretus, S. Thomas et Hugo censent Ephraim idem esse quod Judam: idem enim esse, « implevi Ephraim, » quod, « extendi Judam quasi arcum, » ac signi-

(1) Persuasum mihi est, ait Maurer *מלא קשת מלת* *mito geschet*, proprie significare *implere arcum*, hoc vero esse *arcum imponere sagittam*, deinde vero etiam *arcum intendere*, quia sagitta non imponitur nisi arcui inteso. Itaque Jova hoc dicere videri possit: *Arcum tendam mihi Judam, arcum intendam Ephraim.* Achermann: Tendam mihi Judam arcum, et implere faciam hunc arcum Ephraim, ut arcus sit Juda, et Ephraim sagitta. Quod multo aptius et elegantius ait ipse Maurer, quam si Jova idem repetens dicit, arcum sibi se intenteurum esse Judam, arcum Ephraim.

ficare Judæos Babylone redeuntes fore validos et bellicosos, ut reipsa fuerunt tempore Machabeorum. Verum, ut paulo ante dixi, hæc ad litteram spectant Christum et Apostolos, qui partim ex Juda, partim ex Ephraim, id est ex regno decem tribuum sunt prognati. Significat ergo Deus quod Apostolis sit usus, tanquam arcibus validissime extensis et libralis, qui predicando validissime librabant et emittent sagittas amoris divini, quibus vulnerabunt audientium corda, eaque subjicient Christo. Sic Christus de se ait *Isaia* cap. xlix, 2: « Posuit os meum quasi sagittam electam: in pharetra sua abscondit me. » Apostoli ergo fuerunt quasi sagittæ potentis acutæ. Audi S. Cyrillum: « Judam Ephraim vocat totum genus Israel: ex quo primi Apostoli armati verbo Dei, et facti velut arcus, cæteras gentes adversantes percusserunt divinis dogmatibus: percusserunt, inquam, et vulnerarunt, non ad mortem, sed ad charitatem. Unde sponsa *Can.* i, se appellat vulneratam charitate. »

ET SUSCITABO FILIOS TIOS, SION, SUPER FILIOS TIOS, GRÆCIA, — *q. d.* Suscitabo o filius tui, o Sion, qui Græcos subjiciat. Nominat præ cæteris gentibus Græcos, quia cum his post tempora Zachariæ continuo negotium fuit Judæis; Alexander enim infensus Judæis, sed placatus a Jaddo pontifice, ingressus est in Jerusalem: Judas Machabeus et fratres ejus assidue gesserunt bella contra Antiochum Epiphanem, qui posteris Alexandri in regno Asiae et Syriæ successit, ejusque assecutus. Unde Albertus, Hugo et Sanchez censent ad litteram hic esse sermonem de victoriis, quas Machabæi obtinuerunt contra Antiochum. Verum esto ad eos alludat, et obiter quasi perstringat Propheta; tamen persistens in prophetia de Christo, alius quid intendit, nimirum S. Paulum, S. Joannem aliosque viros apostolicos armatos verbo zeloque Dei, conversuros Græciam ad fidem Christi, uti eos fecisse patet ex Actis Apostolorum et ex Epistolis S. Pauli. Unde Ecclesia Græca prima pene in orbe effloruit, dedique Ecclesie primos et præstantissimos doctores, uti S. Dionysium Areopagitem, S. Basilium, S. Gregorium Nazianzenum, et alios comulces.

ET PONAM TE (o Sion, o Ecclesia) QUASI GLADIUM FORTIUM, — *q. d.* Faciam ut instar gladii sis fortissima, sternasque ac occidas Græcos aliasque gentes, quia scilicet occides in eis infidelitatem et gentilismum, eaque compelles ad novam vitam christianam sanctam et jucundam.

14. ET DOMINUS DEUS SUPER ROS VIDEBITUR (2). — *Ver.* 14. Deus ex alto aderit Apostolis virisque apostolicis, et emittet jacula fulgurantia illustrationum internarum, quibus tum Apostolos ad divine

(2) Sequuntur verba Prophete quibus predicti, Deum Judæos adiuturum esse, ut hostes suos vincant, quod describit imaginiibus consuetis.

Apostoli
sunt et
ros. 14.

prædicandum, tum gentes ad avide audiendum et assentiendum impellet. Ita S. Cyrillus.

ET DOMINUS DEUS IN TUBA CANET. — «Tuba,» scilicet Evangelii, qua Apostolos suos ad evangelizandum excitabit, et quasi in aciem instruet et educet, eosque præcedet et irruet in hostes celerrime et fortissime, ac instar turbini venientis ab Austro omnes convolvat et secum abripiet. Hisce bellicis metaphoris significantur vis et energia prædicationis Evangelicæ, a Deo aspirata Apostolis et prædicatoribus. Unde de his subdit :

15. DEVORABUNT (hostes suos) ET SUBJICIENT LAPIDIBUS FUNDE (4). — Intelligitur more hebræo nota similitudinis sicut vel quasi; ardentes enim sententia S. Scripturæ et sermones Apostolorum fuerunt quasi lapides fundæ, quos eiecerunt in gentes tanto impetu et rostitudine, ut eos ferirent et sternerent. Alludit ad fundam qua David lapidem intorsit in frontem Goliath, eumque tam valide illi impexit, ut ipsum prosterneret. Simili enim modo, sed mystico, Apostoli straverunt turres illas carnes Gentilium. Alludit quoque ad velites et fundibularios, qui olim in prima acie constituebantur, primique prælium inibant.

ET BIBENTES INEBRIABUNTUR QUASI A VINO. — Hebræi est כּוּרְוּ עִמָּו , id est tumultuabuntur quasi temulentii. Unde Tigurina vertit: *Fremunt ut qui vino exhilarantur.* Est catachresis, significans copiosam hostium stragem, et ingentem Apostolorum tum zelum perdidit hostes, puta idola, infidelitatem et scelera omnia gentilium; tum victoriam: tantum enim hostium sanguinem ab eis effundendum esse, ut, si eum victores biberent (quod nonnulli efferati olim fecerunt), inebriarentur et repleterent, sicut repleri solent phialæ et cornua altaris sanguine victimarum. Simili schemate de Christo victore dicitur *Psal.* cix, 6: «Conquassabit capita in terra multorum: de torrente in via bibet.» Quocirca Septuagintaclare hic vertunt: *Bibent eos sicut vinum.* Tale quoque est illud *Isaia*, lxiii, 3: «Calcavi eos in furore meo, et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea, et omnia indumenta mea inquinavi.» Alludit ad victorias Machabeorum cruentas, quibus plurimum hostium sanguinem effuderunt. Nota:

T₃ quasi cornua altaris, significat hanc gentilium stragem faciendam ab Apostolis fore sacrificium, et hostiam Deo gratissimam, sicut hostia gratissime Deo sunt hostes Dei, cum jugulantur, et sanguis eorum effunditur, ac quasi libatur divinæ justitiæ et vindictæ. Unde Septuaginta vertunt: *Implebunt phialas; sicut altare; vel, ut S. Hieronymus legit: Implebunt sicut phialas altare.* Ita Theodoretus et Chaldaeus: *Et erit, inquit, anima eorum plena delictis, sicut phiala qua plena est simila et oleo, et splendebunt sicut sanguis qui splendet in pae-*

(1) Propriis verbis dicitur, quod versu superiori imagine tempestatis propositum fuit. Comparatur Jædæi locibus, qui quos aggrediuntur, devorant, et sanguinem eorum bibunt.

riete altaris. Sic S. Paulus Evangelii prædicationem vocat sacrificium, in qua gentes sunt victimæ, Paulus sacerdos, *Rom.* xv, 16: «Ut sim, inquit, minister Christi Jesu in gentibus, sanctificans (græce *ἁγιαζων*, id est *sacrificans*) Evangelium Dei, ut fiat oblatio gentium accepta et sacrificata in Spiritu Sancto.» Unde ad hoc sacrificium sanguinem suum per martyrium, ad libamen offert Deo, *Philipp.* ii, 17: «Sed et si immolor, inquit, super sacrificium et obsequium fidei vestræ, gaudeo et congratulor omnibus vobis.» Unde et Tertullianus lib. IV *Contra Marcionem*, cap. xxxix, sic legit et explicat: *Replebunt quasi patras altare, scilicet martyros sanguine suo, quem fundunt Deo, et quasi libant in altari.*

16. ET SALVABIT EOS DOMINUS, etc., UT GREGEM POPULI SUI. — Apostoli enim fuerunt quasi grex arctium electus et selectus a Christo dicente: «Ecco ego mitto vos sicut oves in medio luporum,» *Matth.* x, 16; sed Deus eos protegit et salvavit, adeo ut oves vincerent lupos, eosque in oves converterent. Nota: T₃ ut gregem populi sui, dupliciter accipi potest: primo, q. d. ut gregem non ovium, sed populi sui. Sic omnis populus omnesque fideles sunt grex Dei. Secundo, q. d. ut gregem selectum et populo. Sic soli Apostoli virique apostolici sunt grex populi Dei.

QUIA LAPIDES SANCTI ELEVBANTUR SUPER TERRAM EZUS, — q. d. Apostoli, et fideles quoque ipsi convertent, præsertim illustres virtute et sanctitate, salvabuntur a Deo, et liberabuntur ab omnibus periculis; quia ipsi sunt grex Dei, et quasi lapides primarii, quos ipse elevare, honorare et exaltare in terra decrevit. Albertus et Hugo per *lapides sanctos* accipiunt Machabeos. Verum esto ad eos alludatur, tamen proprie hæc spectant Christum et Apostolos, ut ait S. Hieronymus, Theodoretus, Remigius, Lyranus, Ribera, et alii passim.

Prò sancti hebraice est קָדְשׁוֹ *nezor*, quod primo verti potest, *lapides separationis*, id est separati a vulgaribus, ideoque sancti; quia ad sanctam Ecclesiam fabricam, vel titulum aut tropæum deputati. Secundo, *nezor* idem est quod *consecratio*. Unde Tigurina vertit: *Lapides consecrati in sublimem ferentur super terram ejus.* Tertio, *nezor* significat *diadema, coronam, vel tiarum.* Unde aliqui vertunt, *lapides diadematis, vel coronæ.* Ita Vatablus. Hinc a *nezor* vocabantur *nazaræi*, quasi a vulgo separati et consecrati Deo, ac cæsaræ sua coronati, ut dixi *Numer.* v (2).

(2) Cum קָדְשׁוֹ *abene nezor* aperte oppositi sint lapidibus fundæ (id est vilissimis), quibuscum Hebræi populi comparantur versu qui præcedit, melius congruit *nezor* hoc loco coronæ, diadematis regii seu sacerdotalis significatu accipere, quo *II Sam.* 1, 10; *Exod.* xxx, 6; *Levit.* vii, 9, legitur. (Rosenmüller.) In qua interpretatione, ait Maurer, immiscetur qua non pertinet ad rem. Comparatio ponenda in eo solo quod torsi lapides in terram decidunt, et calcantur pedibus.

Queres: Quales sunt hi lapides? Primo, aliqui censent esse gemmas; ex quibus confletur et ornatur diadema (hoc enim significat *nezor*) Christi, q. d. Apostoli erunt gemmæ que in diademate Christi eminebunt, illudque decorabunt, et vicissim eo decorabuntur. Ita Vatablus et Sanchez. Huc accedit Chaldaeus qui vertit: *Eliget eos sicut lapides superhumeralis;* quasi hic alludatur ad duodecim gemmas, quæ erant in ephod et rationali Pontificis, inscriptæ duodecim nominibus Patriarcharum; qui representabant duodecim Apostolos: hi enim sunt Patriarchæ novi Testamenti, ut dixi *Exodi* xxviii, 17. Simili modo de isdem ait *Isaia*, cap. lxxii, 3: «Eris corona gloriæ in manu Domini.» Huc accedit Mariana qui sic explicat, q. d. Principes Juda elevabuntur sicut lapides coronæ, hoc est, erunt in pretio, dignitate et honore eminebunt, sicut eminent gemmæ in corona regia.

Secundo, alii accipiunt lapides fabricæ, q. d. Apostoli in fabrica Ecclesiæ quasi lapides primarii in culmine eminebunt, et virtute, et dignitate, et auctoritate et gloria. Ita S. Hieronymus, Theodoretus, Remigius, Lyranus et alii. Alludere enim videtur Zacharias ad fabricam templi, ad quam ipse assidue Judæos excitabat: hæc enim erat typus fabricæ Ecclesiæ.

Verum quia hic nec coronæ, nec rationalis, nec edificii fit mentio, sed terre, in qua dicit elevandos hos lapides; hinc congruentius per lapides hos accipiunt eos qui in titulum victoriæ, triumphi, vel rei aliquis illustris eriguntur. Alludit enim ad duodecim lapides, quos Josue, sicco pede superato Jordane, ingressus in Terram sanctam, in titulum et monumentum hujus miraculose ingressus, et simul in signum quasi usucapionis, quod scilicet jam adisset possessionem Terræ sanctæ, erexit in Galaad, *Josue* v, 19. Hi enim duodecim lapides fuerunt typus duodecim Apostolorum, qui pari modo in Terra sancta, id est in Ecclesia, in titulum victoriæ, et possessionis adite a Christo erecti et elevati sunt. Tales quoque fuere lapides, quibus legem Dei inscribi, ac demde eos erigi et statui in monte Garizim jussit Moses, *Deuter.* xxvii, 2 et sequent. Tale quoque fuit altare, quod in tropæum victoriæ ab Amalec reparatum, ex lapidibus, ut videtur, construxit et erexit Moses, *Exodi* xvii, 15, vocativique: «Dominus exaltatio mea,» vel «vexillum meum,» quod scilicet in Amalec inferens, eum prostravit. Hebræum enim דָּגְלָא *nes* significat *vexillum*: unde דָּגְלָא נְסֹס *neses vocatur: vexillifer.* Item pene verbum hic usurpat Zacharias, scilicet דָּגְלָא נְסֹסוֹת *mitinosot*, quod Noster vertit, *elevabuntur*; alii vertunt, *vexillabuntur*, hoc est, ferent vexillum crucis Christi, ejusque vexilliferi erunt in castris Ecclesiæ, ut prædicent victoriæ ejus virtute partas, in cujus gloriam erecti sunt; ad quod proinde omnes fideles quasi milites Christi se aggregabunt, ut suos hostes proster-

nant. Unde aliqui vertunt, *capites fugantes*, scilicet castra hostium. Addit Arias alludi ad lapides qui in bivis, vel trivis eriguntur, ut viam violatoribus indicent, ne ab ea aberrent. Sic enim Apostoli viam nobis a terra in caelum demonstrant. Sensus ergo est, q. d. Apostoli et viri Apostolici servabuntur et protegentur a Deo tanquam grex e populo suo selectus: nam uti lapides sancti in sublime efferentur in terra, ut sint tituli et monumenta Christi et Ecclesiæ, eorumque victoriæ, ac ad eam et per eam in caelum viam omnibus ostendant. Huc accedit Sanchez: Lapidibus, inquit, isti *nezor*, id est separationis, consecrationis, vel coronationis, appellari possunt, quia quasi terminales, agros ab agris separant, puta Ecclesiam secernunt a Synagoga; Judæorum, academiæ philosophorum, et selecti gentium, illamque Deo consecratam esse illustri aliqua nota demonstrant: aut certe Ecclesiam, quasi terram promissionis eingunt et coronant, sicut flumina salubibus coronari dicuntur. Qui etiam *sacri* dici possunt, quia religionis ergo a Christo erecti sunt. Adhuc quoque alludi hic ad lapides terminales Judæos, quos post vastationem Chaldæorum Idumæi et alia vicinæ partes hostiles Judæam occupantes, abstulerant; sed Judæis a Babylone in Judæam reversis, ab iis fuerunt restituti et elevati. Ex quo totius versus hujus hic erit sensus: Sicut Deus Judæos Babylone reversos salvavit, et pavit quasi gregem suum in pascuis, suis signis et titulis, quasi lapide terminali consignatis: sic idem christianos, quasi gregem suum, servabit ab omnibus periculis, et pascet in altis Ecclesiæ montibus, quasi pascuis suis, quos lapides elevati, puta Apostoli, sepiunt, et a Judæis Gentibusque determinant, ac sanctificant, et in caelum elevant.

Tertio, aliqui censent lapides hos fuisse globos lapideos. Unde Septuaginta vertunt: *Lapides qui volvantur* (Tertullianus lib. IV *Contra Marcionem*, cap. xxxix legit, *volutant*) *super terram.* Hebræum enim *mitinosot* potest deduci a נְסֹס *nes*, id est fugere; et in *poel* active *neses*, id est fugare, q. d. Lapidibus fugientes, id est celerrime volubiles et mobiles, omnesque hostes et obices fugantes. Et enim lapides significat Apostolos, qui celerrime totum orbem percurrerunt et circumgyrarunt evangelizando. Audi S. Cyrillum: «Volvi autem illos aptissime dicit, ut ad quidvis sanctorum agilitatem celerrimeque declaret. Lapidibus enim orbicularibus, seu rotundi circa viam difficultatem maxime sunt mobiles, si quis eos impellere voluerit: sic animus sanctorum ad omnia Deo grata est versatilis.» Causa est, quod caelum specient, terram vero non nisi in puncto tangant. Sphæra enim vel globus insistens plano, illud tantum in puncto tangit, ut docent mathematici: quo significatur sanctos, et præsertim viros apostolicos ita in caelestia defixos, ut terrena vix, et non nisi necessitate coacti attingant, uti monet

pulchrum et pulchritudo Christi, primo, substantia: quia scilicet substantialiter nobis exhibet Christum, qui quia Deus, est verbum, imago et pulchritudo Patris; quia homo, est « speciosus forma prae filiis hominum. » Secundo, causalitate et effectu: quia scilicet est « frumentum electorum, et vinum gemmans virgines. » Nam causat in nobis juventutem florentem spiritus et animae, dum facit eam robustam, floridam, agilem et alacrem ad omne bonum: rursum dum facit eam puram et virginem. Vere enim ait Sapiens, cap. iv, 1: « O quam pulchra est casta generatio cum caritate! » Tertio, Sacramento: quia species panis et vini representant nobis Christum in cruce immolatum, puta corpus a sanguine separatum, quasi occisum et mortuum. Haec autem immolatio et victima fuit pulcherrima, prestantissima, Deo dignissima et gratissima, utpote per quam omnis honor peccato violatus et ablati ipsi est restitutus, ac consequenter peracta nostra redemptio et reconciliatio cum Deo. Quocirca eleganter et vere S. Augustinus in *Psalm.* xlv, post initium: « Christus, ait, est pulcher in caelo, pulcher in terra, pulcher in utero, pulcher in manibus parentum, pulcher in miraculis, pulcher in flagellis, pulcher invitans ad vitam, pulcher non curans mortem, pulcher deponens animam, pulcher recipiens, pulcher in ligno, pulcher in sepulchro. » Quarto, convivio: Eucharistia enim est convivium in quo Deus nobiscum convivitur, ac proinde apponit escam non humanam, non angelicam, sed divinam, ideoque pulcherrimam et magnificentissimam. Pulchritudo enim convivii est ejus decor et magnificentia. Hoc est quod ait *Psalm.* cx, 3: « Confessio et magnificentia opus ejus, » quia scilicet, « escam dedit timentibus se. » Quam escam? « Panem caeli dedit eis: Panem angelorum manducavit homo, » *Psalm.* lxxvii, 23. Ergo in Eucharistia, « confessio et pulchritudo in conspectu ejus: sanctimonia et magnificentia in sanctitate ejus, » *Psalm.* xcv, 6. Merito S. Augustinus serm. 50 *De Verbis Domini*: « Quid dicis, ait, Domine bone pastor? Tu enim pastor bonus, qui bonus agnus: idem pastor et pasceva, idem agnus et leo. » Haec pulchritudo magis patebit ex Eucharistiae cum aliis fidei mysteriis symmetria et congruentia quam jam subdo.

Moraliter, discere hic Eucharistiam esse omne bonum et pulchrum Dei et Christi, aequae ac nostrum, adeo ut nihil melius aut pulchrius nobis dare possit. Vere de ea Poeta christianus:

Sanctum, augustum, alacrum, cunctis admirabile munus,
Per te mellidum roant dulcedine montes,
Per te mellidum complentur nectare valles.
Ipse amor, ipsa animis nostris innoxia voluntas.

Ratio est, quia in Eucharistia, ut dicitur *Psalm.* cx, 4: « Memoriam fecit mirabilium suorum misericors et miserator Dominus, escam dedit ti-

mentibus se. » Eucharistia enim est quasi compendium, et anacephaleosis omnium mirabilium Dei operum. Nam primo, hic quasi est nova creatio mundi: quia transsubstantiatio est velut quaedam creatio, qua quasi creatur in altari ipse Dominus et creator mundi, ac mundus in ipso, ideoque integras rerum naturas commutat et transsubstantiat, panem in carnem, vinum in sanguinem Christi.

Secundo, mirabile Dei opus erat manna, quod erat panis caeli, et panis angelorum. Eucharistia est manna supernaturalis et divinum, *Joan.* cap. vi, vers. 39.

Tertio, mirum ineffabile Dei opus fuit incarnatio, qua « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis. » In Eucharistia est quodam modo nova incarnatio, dum de novo Verbum in altari humanatum sistitur, et quasi incarnatur.

Quarto, mirum Dei opus fuit Christi crucifixio, mors mundique redemptio: in Eucharistia est viva representatio crucifixionis et mortis Christi: « Quotiescumque manducabitis panem hunc, et calicem hibeitis, mortem Domini annuntiabitis, » *I Corinth.* xi, 26.

Quinto, quia in Eucharistia Deus omnia vetera miracula renovat et superat. Nam non aquam in vinum, sed vinum in sanguinem suum commutat: facit ut Christus homo sex pedum subsistat in puncto, imo in singulis punctis hostiae: facit ut accidentia panis et vini per se subsistant sine subjecto, ac si essent substantia. Idem facit non uno in loco, sed in omnibus altaribus dum consecratio fit, per totum mundum. Itaque Christus idem toto suo corpore et quantitate est in plurimis et distantissimis locis, idque continuo singulis diebus, per omnes hebdomadas, menses, annos et saecula.

Sexto, ideo reliquit nobis Eucharistiam, ut esset objectum circa quod exerceremus omnes virtutes: fides enim ingens hic requiritur, ut credamus hostiam non esse panem, sed carnem Christi; nec vinum quod ante fuit, esse vinum, sed esse sanguinem Christi; etsi omnes sensus judicent esse vinum, esse panem, non carnem, non sanguinem. Secundo, religio hic exercetur: quia habemus Deum praesentem, quem laetitia adoramus. Tertio, spes: quia si Christus dat nobis seipsum in cibum, quid non dabit? et ita de ceteris.

Septimo, Eucharistia est summum et praestantissimum sacrificium, quo Deus summe honoratur: quia ei offertur et immolatur nobilissima victima, scilicet non bos, non taurus, sed ipse Dei Filius, Deus et homo; isque in ejus honorem quasi maciatur et consumitur. Rursum Eucharistia est sacrificium propitiatorium, quo sacerdos quasi mediator Dei et hominum, Deum hominibus propitiat, veniam peccatorum, et gratias omnes Ecclesiae impetrat, quae alias ob multorum peccata graviter a Deo castigaretur.

Octavo, Eucharistia est panis transsubstantialis Octavo.

Eucha-
ristia est
transsub-
stantialis
panis
et
vinum
hominum
et
angelorum.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Septimo.

et supersubstantialis, *Math.* vi, 11, confirmans cor, spiritum, mentem hominis, omnesque ejus vires et potentias. Est pharmacum immortalitatis, cujus vi resurgemus ad vitam immortalem, ut docet Christus *Joan.* vi, 39: « Qui manducat hunc panem, vivet in aeternum; » idque expresse ibidem docet S. Cyrillus. Est medicina omnium infirmitatum et morborum corporis et anime. Laboras superbia? sume Eucharistiam, id est Christum ad carnem, imo ad panem se humiliantem; et panis hic humilis te humilem faciet. Laboras tentatione libidinis? sume vinum gemmans virgines. Laboras ira et impatientia? sume Christum crucifixum et patientissimum: hic suam tibi patientiam communicabit, etc.

Novo, Eucharistia est ignis amoris divini, accendens in nobis ardorem charitatis. In ea enim Christus est « amor amorum, » ait S. Bernardus, vel quisquis est Auctor, serm. *De Cena Domini*, Nam, ut canit S. Thomas Aquinas:

Se nascens dedit socium;
Convalescens in edulium;
Se moriens in praesium:
Se regnans dat in praemium.

Quis enim non amet Christum, totusque in eum quasi transeat, dum totus in eum transit Christus? Quis Christum ignem suscipiens, eo non inardescat? S. Augustinus serm. 9 *De Natali Domini*: « Factus, inquit, est Deus homo, ut homo fieret Deus: ut panem angelorum manducaret homo, Dominus angelorum factus est homo. » Legimus de S. Catharina Senensi, cor ejus Christi patientis consideratione et amore fissum, ita ut ipsa exspiraret, ut refert Ambrosius Catharinus in ejus *Vita* lib. II, cap. xxx. Ita mirum est cor nostrum in Eucharistia tanto Christi amore non findi, tanto igne non consumi. Axioma est Philonis in *Vita Moysi*: « Miracula quotidiano usu talia desinunt videri. » Hoc verum experimur apud homines in sancta communione: iis enim Eucharistia, quia quotidiana, vilescit, cum sit miraculum miraculorum, et prodigium prodigiorum. Hoc deplorabat, imo superbat S. Franciscus, ut habetur in ejus epist. *ad Sacerdotes sui Ordinis*, quae habetur in fine tomi V *Bibliothecae SS. Patrum*: « Magna, ait, miseria, et miseranda infirmitas, quando ipsum (Christum) sic praesentem habetis, et aliquid aliud in toto mundo curatis. Totus homo paveat, totus mundus contremiscat, et caelum exultet, quando super altare in manibus sacerdotis est Christus Filius Dei vivi. » Quocirca ut hoc consuetudinis vilescens malum evitemus, quotidie excitanda est novitas mentis, attentionis, considerationis, admirationis et stuporis tanti Sacramenti, perinde ac si primum eo die fieret, nec unquam antea factum esset: « Ita magnum, et memorabile tibi videri debet, cum celebras, aut Missam audis, ac si eodem die Christus primum in uterum Virginis descendens homo fac-

tus esset, aut in cruce pendens pro salute hominum pateretur et moreretur, » ait noster Thomas lib. IV *De Imitat. Christi*, cap. ii.

Haec omnia complectitur Zacharias hoc elogio: « Quid enim bonum ejus est, et quid pulchrum ejus? » idque hoc fine, ut acuat in christianis famem Eucharistiae, ac simul indicet optimam dispositionem et preparationem ad sacram communionem esse, si quis ingentem ejus in se excitet famem, ingens, inquam, desiderium sumendi Christum. Sicut enim ad utiliter sumendum cibum corporalem, optima dispositio est appetitus et orexis: haec enim omne insipidum facit sapidum, illudque stringit, optime concoquit, sibi que incorporat; unde illud vulgo tritum: « Optimum cibi condimentum est fames; » ita prorsus se res habet in cibo spirituali Eucharistiae. Quocirca S. Chrysostomus docet accedentem ad Eucharistiam ita avidae accedere ad eam debere, ac si in ea os applicaret lateri Christi, ex eoque suggeret et biberet sanguinem Christi, uti revera facit. S. Catharina Senensis accedebat ad S. Synaxin tanta orexi, quanta infantes famelicis accedunt ad ubera matris, adeo ut prae fame videretur defecere et emori. Unde et S. Chrysostomus homil. 60 *ad Popul.*: « Nonne videtis, ait, quanta promptitudine parvuli papillas capiunt, et quanto impetu labia uberibus infingunt? Accedamus cum tanta nos quoque alacritate ad hanc mensam, quinimo cum longe majori trahamus, tantam infantes lactanei, spiritus gratiam; et unus sit nobis dolor hac esca privari. » S. Thomas *Opus.* 57: « Suaviatent esse orexin indat et inspirat. Digne exprimere sufficit, per quod spiritualis dulcedo in suo fonte gustatur, et recollitur memoria illius, quam in sua passione Christus monstravit, excellentissime charitatis. » Quocirca S. Mechilidis a Deo didicit optimam ad Eucharistiam dispositionem, Deoque gratissimam esse, ut, licet quis in se non sentiat vivam ejus famem, ardensque desiderium, concipiat tamen desiderium hujus desiderii, optans vehementer hujus cibi famem, atque orans Deum, ut sibi hanc celestem coelestis escae orexin indat et inspiret.

Rursum, ut hoc pulchro et bono Eucharistiae fruamur, illudque plene gustemus et sapiamus, illud ipsum post S. Synaxin diu et devote cum gratiarum actione ruminandum est, mensuram enim Christo colligenda et unienda: qua de re egregiae et perutilia edidit documenta noster P. Baltasar Alvarez, vir rare prudentiae et sanctitatis, quae in *Vita* ejus recenset P. Ludovicus de Ponte, cap. vi, § 2: Multis communicantibus, inquit, prurunt pedes ut inde discedant statim praetextu lectionis, colloquutionis, ambulationis, quae est phrenesis intolerabilis. Orationes enim et lectiones quid aliud sunt, quam quidam clamores quibus Dominum vocamus? Quae ergo stultitia est, ut post tot horas dum ille ad nos venit, imo ingre-

dicitur, nos illico eo relicto domo exeamus? Quid quaeris praeter Deum tuum? plus ille te docebit quam omnes libri, plus te recreabit quam omnes amici, plus virtutis dabit quam omnes sancti. Ad hoc perpende sequentes veritates, quibus anima cum Deo loquitur:

Infirmus, Domine, qui tecum non exultatur, valde propo est ut cadat:

Anima que tecum non exultat, unde poterit exsultare? Qui tecum, Domine, non est contentus, quomodo non crepat?

Qui dum te hospitium habet, propeat ut domo exeat, facile ostendit se cor habere alibi obstrictum.

Cui tecum manere tedium est, nescit quod tu sis Deus et letum bonum eius.

Qui tecum non manet libenter, ostendit se phrenesi laborare, cum huius rei causa natus sit.

Tu enim es omne bonum et pulchrum totius universi, qui ejus scintillam creaturis singulis gratis communicas et impertis. Quae ergo stultitia, relictio fonte immenso voluptatis, guttam unam persequi? Ergo qui sapis sequere consilium Sapientis, *Eccli. xiv, 14*: « Non defrauderis a die bono, et particula boni doni non te pretereat. »

FRUMENTUM ELECTORUM. — Hebraice est כֹּרֵיחַ *Bachirim*, quod Septuaginta, Syrus et Arabicus, Vatablus et Pagninus vertunt, *juvenum*. Hi enim praesens eliguntur ad opera tam civilia, tam bellica conficienda. Eucharistia ergo est « frumentum electorum, » quod scilicet facit selectos juvenes, hoc est validos, alacres et expeditos ad omne bonum, aequae ac ad quodvis praedium quantumvis arduum et difficile. *Secundo*, « electorum; » quia facit ut a Deo eligamur ad vitam aeternam, *Joan. vi, 39*, ac discreti a reprobis, inter electos caelo donandos annumeremur. Hinc patet electionis ad gloriam signum ac causam esse, piam et frequentem communionem.

Porro Eucharistiam esse frumentum electorum et juvenum, eos vegetans, animans et validans, patet *primo*, in martyribus, qui Eucharistia se muniebant et roborabant ituri ad tribunalia, aeneos, castatas et supplicia, ut patet ex S. Cypriano lib. I, epist. 2 ad *Corinthios*, eaque de causa Eucharistiam tempore persecutionis domum deferrebant, ut illam instante periculo sument. Dum enim Christi sanguinem pro nobis fuissem suscipimus, roboramur et excitamur, ut et nostrum sanguinem pro ipso generose et libenter profundamus, ait S. Cyprianus, quia fortis est ut mors dilectio: additque eos in hoc praedio non posse fortiter pugnare, qui his armis induti non sint. Quocirca S. Anacleus, a S. Petro quartus Pontifex et martyr, anno Domini 112, in erudescente persecutione Trajani, sanxit ut omnes christiani sacrificio Missae praesentes, eo peracto, communicarent, itaque se ad martyrii agnomen roborarent, ut habent ejus *Vita* et *Decreta*.

Secundo, in impugnatione demonum, quorum rabiem fideles Eucharistia roborati superant et

profligant. Unde S. Chrysostomus, hom. 61 ad *Populum*: « Tanquam leones, inquit, ignem spirantes ab hac mensa recedamus, facti diabolo terribiles, juxta illud *Psal. xxxi, 5*: « Parasti in conspectu meo mensam adversus eos qui tribulant me. » Scribit S. Prosper *De Promis. et praedict. divid. tempor.* cap. vi. Carthagine virginem quamdam energumenam, a daemone vi Eucharistiae liberatam. Hac de causa Christus iturus cum suis ad passionem, prius Eucharistiam instituit, sumpsit et suis distribuit, ut nos idem in omni tentatione et tribulatione facere doceret. Unde S. Chrysostomus loco citato: « Cum nos, ait, ab ira corripit viderimus, vel ab alio vitio, cogitemus quibus facti sumus digni, et sit irrationabilium nobis motum correctio talis cogitatio. »

Tertio, in praedio et conflictu: Otto imperator praedium commissurus cum Hungaris, prius cum suis Eucharistiam sumpsit, ac deinde dimicans ingentem hostium numerum trucidavit, et illustrem victoriam obtinuit, anno Domini 935, ut in ejus Gestis scribit Udalicus, et ex eo Cardinalis Baronius. Qui et anno Domini 1040, ex Cypriana et Cedreno narrat, Catalaunum praedium Michaelis imperatoris magnas Saracenorum copias Messeniam invadentes profligasse, militibus ante aciem sacro viatico communitis. Idem solitum facere ante praedia Henricum imperatorem maritum S. Cunegundis, ex Petro Damiano et Bonifacio narrat, anno Domini 1022. Scribit Theodoretus lib. III *Histor.* cap. iii, Constantinus Magni Constantini filium, milites suos hortatum ad percipiendam Eucharistiam ante certamen cum Magentio. Idem fecisse christianos in bello sacro cum Hierosolyma obsiderentur, scribit Guilielmus Tyrinus, et ex eo Molanus in *Natal. Belgii* 15 julii, appendice 2. Memorabilis fuit victoria, quam virtute Eucharistiae et S. Crucis de Saracenis retulit Alphonsus VIII, rex Castellae, sub Innocentio III Pontifice, anno Domini 1212, die 16 julii. Cum enim rex cum omnibus militibus suis ante praedium sacra confessione et communionem sese communiisset, ac Rodericus Archiepiscopus Toletanus crucis vexillum in barbaros intulisset, caesa sunt ad ducenta Saracenorum milia, 23 dumtaxat e christianis desideratis. Quocirca annum tanti miraculi memoriam celebrant Hispani festo, quod nuncupant triumphum S. Crucis, die 16 julii. Rem gestam scripsit rex ad Innocentium III Pontificem, et Rodericus Archiepiscopus Toletanus, lib. VIII *Histor.* i, atque ex his P. Ribadeneira in *Vitis Sanctorum* die 16 julii. Non minus illustris fuit victoria, quam de iisdem eadem armatura obtinuit Ramirus rex, anno Domini 834. Cum enim Ramirus ab iis caesus sese cum suis recepisset ad montes, afflictusque Deum obsecraret, apparuit ei S. Jacobus, mandans ut milites omnes sacra confessione expiaret, et sancta communionem reficeret, itaque hostes invaderet incla-

Tertio.

mans nomen Dei et S. Jacobi: se enim equo candido castra praefurum, et hostes dispersurum. Ita factum: quocirca in eo praedio ceciderunt septuaginta Maurorum milia. Atque exinde Hispani in praedictis inelamare conserverunt S. Jacobum. Ita Ribadeneira in *Vita S. Jacobi*. Hoc imitentur duces et milites christiani, ac similes de inimicis fidei triumphos reportabunt.

Quarto.

Quarto, in infirmitate corporali. Scribit S. Bonaventura, lib. *De Perfectione ad sororem*, saepe personas debiles in S. Synaxi tantum sentire roboris, consolationis et laetitiae, ut ab ea robusta discedant, perinde ac si nulli infirmitati essent obnoxie. In *Vitis SS. Patrum* legitimus sanctos nonnullos sine cibo, sola Eucharistia sustentatos, vitam sanam et longevam egisse. Palladius in *Lausica*, cap. xv, scribit Joannem Monachum cibum nunquam sumpsisse, nisi die Dominico Eucharistiam: hanc enim solum ei Sacramentum fuisse et victum. Sic Severus abbas, Dominico die Eucharistia et modico pane relectus, per reliquum hebdomadae nihil amplius comedit. Ludovicus Pius imperator in supremo morbo quo obiit, totos quadraginta dies jejunus transiit, Eucharistiam solum quotidie sumens, ut qui adfuit ei scriptor testatur, inquit Thomas Bozius, tom. II, lib. XV *De Signis Eccles.* cap. ii.

Scribit Sigebertus in *Chronica*, anno Domini 823 in ditone Tulensi, puellam quamdam duodennem, sumpta in Paschate Eucharistia per triennium omni cibo abstinuisse. S. Maria Oigniacensis, in Belgio sanctitatis fama celebris, infirma cibum omnem respuebat, sola Eucharistia vivebat et valescebat; ac subinde facies ejus quosdam ex se radios lucis vibrare et diffundere videbatur, inquit Cardinalis Vitriaco in ejus *Vita*, lib. II, cap. xii.

Scripsit S. Gregorius Nazianzenus, oratione 19 in *Funere patris*, patrem suum ardentissima et diuturna febris exhaustum, sumpta S. Eucharistia convalescere, ac subjunxit idem miraculum matri suae aliquanto post configisse: « Nam cum nunquam non, inquit, dolore premeretur (pater), et quidem persepe singulis diebus, atque interdum etiam horis, ex sola liturgia robur concipiebat, ac morbus tanquam ex edicto et imperio fugatus se subducebat. » Idem in *Funere Gorgoniae sororis* suae, scribit illam ad S. Eucharistiam orantem a membrorum omnium dissolutione, ac gravissimis cruciatibus quibus agebatur, sanitati sibi quae restitulum. S. Ambrosius in *Funere Satyri fratris* sui, scribit eum Eucharistia ad collum appensa e naufragio incolumem enatasse. Hinc liquet Eucharistiam esse frumentum electorum, eis ad hoc a Deo datum, ut eo aliti crescant et juvenescant. Praeclare Tertullianus lib. *De Resurrect. carnis*, cap. viii: « Caro, ait, corpore et sanguine Christi vescitur, ut et anima de Deo saginetur. »

Et vinctur. — Hebraice est חַוֵּרֵי תִירֹס, id est vi-

num recens, sive mustum, quod suavissimum est, et adeo potens, ut ebulliat, et v. s. maxima, nisi hiatus aliquis laxetur, et spiraculum per quod exaeruat, disrumpat. Quid musto recaldi dulcius? quid fortius? quid ferventius? quid splendidius? quid efficacius ad cor exillarandum, ad vitales et animales vires reficiendas, ad spiritus excitandos, ad animum promovendum, et mentem illustrandam acueendamque? Appelles merito vitam alteram artificiatam, non sine Dei consilio a Noe inventam, ut succederet in vicem ligni vite hominibus vetiti. Tam suava, tam potens, tam fervens, tam splendidum, tam effitax est vinum Eucharistiae, quod succum et spiritum Christi nobis instillat, quo hausto excitantur languidi, reviviscunt mortui, et in alios homines evadunt, ut ardorem concipiunt juvenilem, viresque ardori conformes ad magna quaeque et difficilia designanda, audenda et perficienda.

GERMINANS. — Hebraice est יִרְבֵּב *tenebeb*, quod Septuaginta vertunt ἰσχυρῶς, id est odoratum ad virgines, bonum odorem exhalans virgibus, ut videatur esse aromaticum; unde vulgo vinum vocatur *ros*, quod scilicet egregium habet colorem, odorem et saporem, qualem, inquit S. Hieronymus, est illud sponse dicentis *Cant. vii, 2*: « Dabo tibi poculum ex vino condito, et mustum malorum granatorum meorum. » Figurina verit: *Succulentos et fructuosos reddens*: Sanchez: *Florere faciens*; alii: *Fructificans, procreans, propagans virgines*; Vatablus: *Exhilarans*; Syrus: *Juvcundans, delectans*; Arabicus: *Ungens instar unguenti*; Pagninus: *Cantare faciens*; sic enim verit: *Frumentum juvenes, et vinum cantare faciens virgines*. Nimirum Eucharistia primo, animam corroborat; secundo, vegetat, florentem, alacrem et expeditam ad omne bonum efficit; tertio, exhilarat; quarto, eam inebriat, ut in Dei hymnos et laudes erumpat. Unde olim post S. Synaxin fideles, quasi Eucharistia et Christi amore temulentii, canebant cantica sacra; imo subinde entusiasmo et Spiritu Sancto correpti, arcana et sublimissima mysteria miris modis et odis erucebant, ut patet ex S. Paulo, I *Corinth.* xiv, 26, et *Ephes. v, 18*: « Nolite inebriari vino, in quo est luxuria; sed vino Eucharistiae, in quo est sancta et sobria ebrietas, ibique « implemini Spiritu Sancto loquentes vobismetipsis, in psalmis et hymnis, et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino. »

Ita S. Monica, sumpta S. Synaxi, quasi ebria canebat: « Cor meum et caro mea exsultaverunt in Deum vivum. » Et: « Volemus in celum, in Deum vivum. » Et: « Volemus in celum. » Eucharistia enim animas languidas, humi repentes, signiter abjectas, mactas, pusillanimes, ad terrena depressas erigit, vegetat, roborat, in celum elevat, facitque angelicas, imo angelos; nam, ut ait S. Bernardus, vel quisquis est auctor, sermone *De Cena Domini*: « Panis iste per excel-

Vinum geminans virgines quod?

Eucharistia inebriat mentes.

Extens.

lentiam dicitur Eucharistia, id est bona gratia. In hoc enim Sacramento non solum quilibet gratia, sed ille a quo est omnis gratia, sumitur. » Hinc Psaltes *Psalms*. *XXII*, 5 : « Et calix meus, ait, inebrians quam præclarus est ! » Quæ verba explicans S. Cyrillius, lib. II, epist. 3 ad *Cæciliam* : Sicut, ait, ebrietas hominem a se et a mente alienat, facitque plane alium ; sic Eucharistia fidelem a se alienat, et ex terrestri facit celestem.

Legimus in Chronicis Cisterciensibus monachum quemdam, quoties S. Synaxin sumebat, toties sibi visum favum mellis sumere, cuius suavitatis illi in ore triduum ipsum perdurabat. S. Francisus, inquit S. Bonaventura in ejus *Vita*, cap. IX, « flagrabat erga Sacramentum Domini corporis fervore omnium medullarum, stupore admirans permixto illam charissimam dignationem, et dignantissimam charitatem. Sepe communicabat, et tam devote, ut alios devotos efficeret, dum ad immaculatam Agni degustationem suavem quasi spiritum ebrius, in mentis ut plurimum rapiebatur excessum. »

S. Maria Ægyptiaca, vadens ad eremum, sumpsit S. Synaxin, ac deinde in eremo sine cibo vixit plurimos annos ; mortura vero eandem instur viatici accipiens, extensis in cælum manibus, ingemiscens cum lacrymis exclamavit : « Nunc dimittis, Domine, ancillam tuam secundum verbum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutarem tuum. » Et mox sancto placideque obdormivit in Domino. Ita refert oculatus testis Zozymas in ejus *Vita*. Idem majori pietatis et amoris sensu fecit S. Magdalena, paulo ante mortem Eucharistiam præbente ei S. Maximino.

Sic S. Cassius, Episcopus Narniensis, quotidie celebrans sanctis pijsque lacrymis diffundebat, uti refert S. Gregorius, hom. 37 in *Evangelio*. Ecce hi sancti suo sensu et gustu claris nobis explicant hunc Scripturæ locum, quam illi interpretes.

Virgines. — Id est, primo, castos ; secundo, immortales : virgo enim vivido roseoque colore florescens, juvencute nunquam senescens, et immortalis vite est symbolum, ait Hieronymus Prado in *Ezech.*, cap. XV. Eucharistia enim effectus est resurrectio : ipsius enim virtute resurgimus ad vitam immortalem, beatam et æternam, ut asserit Christus *Joan.* VI, 59. Quocirca Eucharistia a SS. Patribus vocatur pharmacum immortalitatis, antidotum incorruptionis, lignum vite, de quo *Genes.* II, Ita S. Ignatius, epist. ad *Ephes.* in fine, eam indigitat « pharmacum immortalitatis, mortis antidotum, vitam in Deo concilians per Jesum Christum, medicamentum purgans vitia, et omnia pellens mala. »

Rursum « virgines » alludit ad lapides nezzer, id est Nazareos et sanctos, de quibus vers. præced. Nazareo enim abstinere voluipatibus carnis et vini, in quo est luxuria, ut essent sancti et casti. Hoc nobis præstat vinum Eucharisticum germi-

nans virgines, ac proinde facit nos Nazareos, id est separatos a mundi pompis et deliciis, consecratos et coronatos Deo. Christus ergo, ait S. Hieronymus, « est frumentum electorum, sive juvenum : ipse est et vinum quod lætificat cor hominis, et bibitur ab his virginibus, que sunt sanctæ et corpore et spiritu, ut inebriatæ atque gaudentes sequantur Ecclesiam, et dicatur de eis : Adducentur regi virgines post eam, proximæque afferentur tibi ; afferentur in lætitia et exultatione. Quomodo enim lætitiæ non habebunt, que inebriatæ poculo Salvatoris generantur in virginibus, et audent dicere : Introducete me in cellulam vini, confortate me in unguentis ? » Et mox : « Hoc vino inebriati sunt, qui sequantur Agnum Dei quocumque vadit, vestiti candidis vestibus ; quia se cum mulieribus non coinquaverunt, virgines enim permanserunt. » *Apoc.* XIV.

S. Cyrillius quoque, epist. 63, vel lib. II, epist. 3, calicem Domini inebriantem, perceptum, sive præclarum, scilicet sanguinis ejus, ait sic bibentes inebriatæ « ut sobrios faciat, ut mentes ad spirituales sapientiam redigat, ut a sapore isto seculari ad intellectum Dei unusquisque assurgat ; et quemadmodum vino isto communi mens solvitur, et anima relaxatur, et tristitia omnis exponitur : ita epoto sanguine Domini et poculo salutari, exponitur memoria veteris hominis, et fiat oblivio conversationis pristinæ secularis, et mæstum pectus ac triste, quod prius peccatis agentibus premebatur, divina indulgentia lætitia resolvatur. » S. Cyrillus Alexandrinus, lib. IV in *Joan.* cap. XVII : « Eucharistia, inquit, non mortem solum, verum etiam morbos omnes depellit. Sedat enim, cum in nobis maneat Christus, sevientem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat, perturbaciones animi extinguunt, ægrotos curat, collisos redintegrat ; et sicut pastor bonus, qui animam pro ovibus suis possuit, ab omni nos erigit casu. »

Ex hoc ergo loco patet Eucharistia effectum esse repressionem tentationum carnis, et suffocationem vel extinctionem libidinis, ac institutionem castitatis, imo virginitalis. Caro enim Christi virginica, que nos alit in Eucharistia, nos sui similes efficit, puta virgines æternum Florentes, nunquam corrugata fronte marcescentes, aut senescentes, nitentes perpetuo et immortales ; perinde ac videmus alimenta phlegmatica, ut pisces, comedentes facere phlegmaticos ; cholericæ, ut ova, piper, etc., facere cholericos ; sanguinea, sanguineos ; melancholicæ, melancholicos. Alimentum enim in substantiam hominis convertitur, ac proinde ei suas qualitates aspergit et communicat. Vide hic quam vinum Christi diversum, imo contrarium sit vino vitis et Barchi. Hoc enim ab Aristophane apud Athenienses, lib. X, vocatur *lac Venæris*, et a Pontiano, *malorum omnium metropolis*. Nam, ut ait S. Hieronymus lib. II *Contra*

Eucha-
ristia e
primis
libidi-
nis

Jovin. : « Potus vini, ventrisque saturitas seminarium libidinis est. » Ergo miraculi est instar hoc vinum germinans virgines, cum terrestre hoc apostatæ faciat sapientes. Cyzici fons Cupidinis vocatur, ex qua potantes amorem deponere Mutianus credit, ait Plinius lib. XXXI, cap. II. Talis est Eucharistia, de qua S. Bernardus, serm. *De Altaris Sacramento, et de Ablutione pedum* : « Si quis, ait, vestrum non tam sæpe modo, nec tam acerbos sentit iracundiæ motus, invidiæ, luxuriæ, etc., gratias agat corpori et sanguini Domini ; quoniam virtus Sacramenti operator in eo, et gaudet quod pessimum ulcus accedat ad sanitatem. » Selemnis amnis, amoris est remedium ; eo enim qui loti fuerint, sive viri, sive femine, cupiditates obliviscuntur, ait Pausanias in *Attic.* Selemno longe nobilior est Christi sanguis, qui, ut ait S. Chrysostomus, impuri amoris flammam restinguit, et regiam in nobis reformat imaginem. Ipse ergo in Eucharistia est vinum germinans virgines. Hule similis est Romæ Aqua virgo, quæ quasi virgo omnem aliam aquam refugit, apud veteres celebris, æque ac nunc in pretio : plerique enim omnes Romæ ex ea bibimus ; de qua Plinius, lib. XXXI, cap. III : « Juxta est, inquit, Herculanus rivus, quem refugiens, nomen virginis obtinuit. » Fabulosus est Canathus fons apud Argivos, cuius aquis lotam, nova quotannis virginitalis gloria Junonem repubescere narrat Pausanias in *Corinth.* Verus castitatis et virginitalis fons est Christus in Eucharistia.

Id experta fuit præ aliis S. Catharina Senensis, que virtute Eucharistia effecta est virgo angelica, et virgo talis, ut facta sit portentum seculorum omnium : nam primo, familiarissime agebat cum Christo, cum eoque legebat preces horarias. Secundo, Christus eam sibi in sponsam, annulo in digitum inserto (qui etiamnum exstat Romæ in monasterio dicto Magnanapoli, ubi mihi ostensus fuit) despondit. Tertio, ex sola Eucharistia vivebat sine cibo corporali, ita ut si eum sumeret, videretur mortura, eumque revomere cogere. Quarto, cum illa peteret a se auferri suam voluntatem, summe cor, orareque : « Cor mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis. Da ergo mihi, Domine, cor novum, da cor tuum. » Christus annuus aperto latere exemit ei cor (ita ut aliquot dies viveret sine corde), ac post triduum aliud ei cor inseruit : « Accipe, inquit, filia, cor meum, ut deinceps non tibi, sed mihi vivas. » Unde illa cæpeps orans dicebat : « Domine, commendo tibi cor tuum, non meum. » Quinto, post hanc cordis commutationem plane mutata est, ad eo ut videretur esse angelus, et agere vitam celestem, imo divinam. Quocirca ipsa affirmabat confessorio suo, dicebatque : « Ego non sum ita que fui, tota sum alia. Nam cor meum ita ardet charitate, ut ignis corporalis præ illo ardore mihi non ardere, sed figere videatur ; ac tanto gaudio in

mento perfundor, ut me non capiam, imo mirer quomodo gaudio non disrumper et emoriar. Insuper tantum in me sentio amorem erga proximos, tantumque zelum animarum, ut omnes labores, omnia tormenta, ipsam mortem pro qualibet subire optem, ut eam saltem. » Sexto, crebro rapiebatur extra se in extases, videbatque arcana et divina ineffabilia ; unde rogata a confessorio ut ea explicaret, respondebat : Verba, inquit, nostra nimis demissa sunt, tantumque significant res terrenas : quare impossibile est mihi verbis nostris res tam sublimes, tam augustas exprimere : ineffabiles enim sunt et incomprehensibiles ; unde nec eas ego humana voce eloqui, nec si ego eloquerer, vos ea capere et comprehendere possitis. Ita habet in ejus Vita Raymundus, qui fuit ei a confessionibus, ac deinde Generalis Ordinis S. Dominici, qui et addit eadem a Christo impressa fuisse in manibus, pedibus et latere quinque sacra stigmata vulnerum suorum. Sane in manu S. Catharinæ, que exstat integra in Magnanapoli, stigma hoc videt. Insuper asserit ex amore Christi fissum illi fuisse cor, itaque mortuum evolasse ad cælum, ac vidisse Deum ; sed a Christo remissam ad vitam, ut Ecclesie prodesset. Ita habet ejus Vita, lib. II, cap. I, in italicum traducta ab Ambrosio Catharino. Quocirca ipsa S. Catharina scribit in *Dialogis*, et ex ea Garetius *De Eucharistia*, centuria 14, Deum sibi dixisse : « Ut plenus intelligas quam ardent desiderio cupiam esse vobiscum, utque magis accendaris ad bigendum mihi copulandumque meam voluntatem tuam, vide et alta mente considera voluisse me ut Unigenitus meus incarnaretur, etc. Parasse insuper mensam maximi et parum agniti Sacramenti, corporis ipsius et sanguinis, ut in cibum sumentes transformemini ; et mutemini in me : ac sicut panis et vinum quibus vescimini in substantiam transcunt corporalem, ita et vos manducantes ipsum qui mecum est, sub specie panis et vini, in substantiam spiritualem, et in me ipsum convertamini. Et hoc est illud quod Augustino servo meo dixi : Cibus sum me mutabis in te, sed tu mutaberis in me. »

Hoc vinum germinans virgines largitur quoque S. Casimirus Jagellonides, Casimirus regis Polonie filius, qui tremendo Misse sacrificio ita attentus, et mente in Deum erectus intererat, ut extra se plane rapti videretur : quin et pro more habebat intempesta nocte clam templa adire, atque ante ipsorum vestibulum posita in terram facie, Deum in iis, puta in Venerabili Sacramento, presentem et habitantem, suppliciter exorare. Inde et tantus virginitalis amor, ut eam usque ad extremum spiritum illibatam conservaverit. Correptus enim gravi tægritudine, cum medici eam non nisi conjungi visui curari posse assererent, ac proinde parentes eum ad conjugium impellerent, et tantum non cogent, ipse potius

VI Eucha-
ristia e
reurge-
mus.

148

mori, quam virginitatis decus perdere constantissime elegit. Virginitatis ergo martyr, et virgo martyrii obit annos 24, anno Christi 1484, die 4 martii, qua pariter die et anno, Romae pontificatu et vita functus est Sixtus IV, Pontifex Maximus. Quocirca S. Casimirus Leo X in Sanctorum numerum retulit, et Clemens VIII ejus memoriam duplicis celebritatis officio in Polonia frequentandam præcepit, utpote quem Deus multis insignibus miraculis illustravit, ac nominatim Moscorum copias, voto facto a B. Casimiro, apparente ipso in aere quasi duce prævio, ad interfectionem deleverunt. Ita habet ejus Vita, et Breviarium Polonicum die 4 martii. Unde apostate Casimirus per anagramma idem est quod, *sum eo iris*, in quam scilicet irradians sol justitiae Christus in Eucharistia, snum et castitatis fulgorem efflavit. Rursus *Casimirus*, quasi *eadis mirus*, quia pro castitate occumbis. Quare poeta polonus de eo cecinit :

Sponte cadis, sed amore cadis, Casimire, pudoris.
Mirus, te Christo militante, cadis.

Denique voces « frumentum et vinum germinans virginis », significant nos non posse vitam spiritualem agere, nec diu perseverare in gratia Dei, ac præsertim in virginitate aut castitate sine Eucharistia, sicut non possumus vitam naturalem sustentare sine frumento, cibo et potu; rursus quo crebris Eucharistiam sumimus; eo magis nos in spiritu et puritate angelica crescere et roborari, sicut per cibum frequentem crescimus et roboramur in vita animali. Quocirca primi fideles « quotidie perdurantes unanimiter in templo, et frangentes circa domos panem (Eucharisticum) sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis, collaudantes Dominum, et habentes gratiam ad omnem plebem, » *Actor.* cap. II, 46.

Hisce de causis olim baptizati mox a baptismo dabatur S. Eucharistia, quasi symbolum, alimonia et perfectio christianismi. Docet hoc S. Clemens I Pontifex, epist. 3 *De Officio sacerdot.* et *cleric.* Et S. Dionysius Areopagita, lib. *De Eccles. Hierarch.* cap. *De Baptismo* : « Ducunt, inquit,

baptizatum ad Hierarcham; is cum virum unguento (in sacramento confirmationis) quod maxime divinos efficit, insignivit, Eucharistiam, quæ vim maximam habet perficiendæ sanctitatis, participem esse pronuntiat. » Ita in *Actis SS. Processi et Martiniani*, quos S. Petrus in carcere convertit et baptizavit, dicitur : « Baptizati sunt promiscui sexus, et diversæ ætatis numero 47. Obtulit autem (S. Petrus) pro eis sacrificium laudis, et præcipue eos fecit corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi. » Idem legitur in *Actis S. Getulii, Corentis, Pelagii*, aliorumque martyrum. Hinc Tertullianus lib. I *Cont. Marcion.* eum redarguit, quod cum iisdem quibus Ecclesia cæremosis uteretur, diversum tamen ab ea in fide sentiret : « Ille, inquit, usque nunc nec aquam reprobat creatoris, qua suos abluit, nec oleum quo suos ungit, nec mellis et lactis (quæ olim baptizatis dabantur) societatem qua suos infat, nec panem quo ipsum cor suum representat. » Idem testatur S. Ambrosius, lib. *De iis qui inquantur myster.* cap. VIII : « Depositis, inquit, involerati erroris exuvilis, renovata in aquile juventutem, celeste illud festinat adire convivium. Venit igitur, et videns sacrosanctum altare compositum, exclamans ait : Parasti in conspectu meo mensam. » Duravit hic mos usque ad annum Domini nongentesimum. Illo enim visit Theophilus, qui eundem tunc perduresse scribit commentans in cap. x *S. Luca* : « Quotidie, inquit, qui baptizantur liberantur a vulneribus animæ, oleo quidem unguenti uncti, statim autem communicantes divini sanguinis participes fiunt. » Idem mos etiamnum durat in Græcia et Æthiopia. Jeremias enim Patriarcha Constantinopolitanus, qui nuper in Græcia floruit et hæreticis nostris restitit, respons. I, cap. II : « Rationi, ait, consensum est baptismo et chrisma subungi, nec in tempus deferri, sed baptizatum continuo illius verendæ communionis participem fieri. » De Æthiopicis constat ex Rituali baptismi eorumdem, in quo hæc legitur : « Postea sumunt S. Sacramentum et vivificans, sponte sacerdotis pro eis, corpus scilicet et sanguinem venerandum Domini Dei, ac redemptoris nostri Jesu Christi. » Eucharistia ergo est frumentum juvenes vegetans, et vinum virginis germinans

CAPUT DECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Docet pluviam et fruges terræ a Deo postulanda, non ab idolis, utpote ob quæ vastati in captivitate abtracti sint. Mox promittit se daturum heroes Machabeos, qui sua virtute, probris et victoriis Judæam illustrabunt, et propugnabunt, adeo ut ad eam turnatim redeant Judæi et Israelitæ per Ægyptum et Assyriam dispersi; ac confortati protectique a Deo omnia maris et terræ pericula feliciter fortiterque superent, donec in Judæam perveniant, ubi sub tutela Dei quietam et securam vitam agent. Ita Hebræi, S. Hieronymus, Theodoretus, Albertus et Hugo. Mystice, significatur fortitudo et felicitas Apostolorum, qui Ecclesiam Christi propagabunt et propugnabunt, adeo ut ad eam conflant tam Judæi, quam Gentes, omniaque itinerum mari terraque persecutionum, tentationum et hostium obstacula generose transcendant. Ita S. Hieronymus, Remigius, Rupertus et Lyranus (1).

1. Petite a Domino pluviam in tempore serotino, et Dominus faciet nives, et pluviam imbris dabit eis, singulis herbas in agro. 2. Quia simulacra locuta sunt inutile, et divini viderunt mendacium, et somniores locuti sunt frustra : vane consolabantur : idecirco abduci sunt quasi grex : affligentur, quia non est eis pastor. 3. Super pastores iratus est furor meus, et super hircos visitabo : quia visitavit Dominus exercituum gregem suum, domum Juda, et posuit eos quasi equum gloriæ suæ in bello. 4. Ex ipso angulus, ex ipso paxillus, ex ipso arcus praelii, ex ipso egredietur omnis exactor simul. 5. Et erunt quasi fortes conculeantes lutum viarum in prælio : et bellabunt, quia Dominus cum eis, et confundentur ascensores eorum. 6. Et confortabo domum Juda, et domum Joseph salvabo : et convertiam eos, quia miserere eorum : et erunt sicut fuerunt quando non projeceram eos : ego enim Dominus Deus eorum, et exaudiam eos. 7. Et erunt quasi fortes Ephraim, et lætabitur cor eorum quasi a vino : et filii eorum videbunt, et lætabuntur, et exultabit cor eorum in Domino. 8. Sibilabo eis, et congregabo illos, quia redemi eos : et multiplicabo eos, sicut ante fuerant multiplicati. 9. Et seminabo eos in populis, et de longe recordabuntur mei : et vivent cum filiis suis, et revertentur. 10. Et reducam eos de terra Ægypti, et de Assyrii congregabo eos, et ad terram Galaad et Libani abducam eos, et non inveniatur eis locus : 11. et transibit in maris freto, et percutiet in mari fluctus, et confundentur omnia profunda fluminis, et humiliabitur superbia Assur, et sceptrum Ægypti recedet. 12. Confortabo eos in Domino, et in nomine ejus ambulabunt, dicit Dominus.

vers. 1. 1. PETITE A DOMINO PLUVIAM IN TEMPORE SEROTINO. — Ita Hebræa, Chaldaea et alii. Verum Septua-

(1) Continetur hoc capite continuatio felicitatis conditionis Judæorum, quæ Antiochi Epiphani persequentes exepiet. Et quidem versus primus intime coheret cum ultimo præcedentis capituli : agit enim de libertate regionis. A Deo tempestas fragibus ferendis idonea petenda est. Sequitur deinde, ut recto notat Cornelius, prophetia in sensu litterali de victoriis Judæorum, quas præcipue reportabant posteri civium regni Juda. Sed in sensu quem præcipue intendit Propheta, pergit, ut ait et ipse Rosenmüller, in describenda felicitate et gloria, qua Messiano ævo populus hebræicus gaudet.

In eo igitur sensu continuatur etiam argumentum cap. præced., scilicet consilium divinum circa religionem Christi, nam quod gentes Palestinæ vicinas; secundo, quod Hebræos Palestinæ incolas (cap. IX, 1-17).

ginta per 24 in tempore, accipiunt pluviam matutinam; unde vertunt : Petite a Domino pluviam opportunam, matutinam et serotinam. Pluvia matu-

Textus, quod gentes per Apostolos instruendas : quas monet primo, de postulanda a Deo vera doctrina, et non ab idolis et divinis mendaciis : nam qui ab illis opem quaesiverunt, superstitionum penas tristi et ignominioso exilio inaurat, 1, 2; secundo, de pseudoprophetarum et magistrorum punitione, 3; tertio, de Christi et Apostolorum regia potestate, sacerdotio, fortitudine et victoriis, 4, 5.

Quarto, quod Hebræos per orbem dispersos, quorum promittuntur, primo, conversio cum amolitione impementorum, 6, 7; secundo, collectio in hunc finem cum multitudine, 8; tertio, deductio ad beatitudinem per miracula, prioribus liberationem ex Ægypto cumiantibus similia, 9-12.